

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 1/14

FACULTATEA MEDICINĂ NR.1

PROGRAMUL DE STUDII ASISTENȚĂ MEDICALĂ GENERALĂ

CATEDRA DE MEDICINĂ DE FAMILIE

APROBAT

la ședința Comisiei de Asigurare a Calității și
Evaluării Curriculare în Medicină
Proces verbal nr. 1 din 28.08.23
Președinte dr.hab.șt.med, prof. univ.
Suman Serghei _____

APROBAT

la ședința Consiliului Facultății de Medicină nr.1
Proces verbal nr. 1 din 26.09.23
Decanul Facultății dr.hab.șt.med, conf. univ.
Plăcintă Gheorghe _____

APROBAT

la ședința Catedrei de medicină de familie
Proces verbal nr. 14 din 07.07.2023
Șef catedră dr.hab.șt.med, prof. univ.
Curocichin Ghenadie _____

CURRICULUM

DISCIPLINA ÎNGRIJIRI PALIATIVE ȘI MANAGEMENTUL DURERII

Studii de licență

Tipul cursului: **Disciplină obligatorie**

Curriculum elaborat de colectivul de autori:

Andrei Romancenco, Șef CUSIM
Alexandru Gavriiliuc, Șef adjunct CUSIM
Iurie Sărătilă, Șef adjunct CUSIM
Lora Gîțu, asist.univ.
Rodica Ignat, asist.univ.
Chiosa Diana, asist.univ.

Chișinău, 2023

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 2/14

I. PRELIMINARII

Prezentarea generală a disciplinei: locul și rolul disciplinei în formarea competențelor specifice ale programului de formare profesională / specialității:

Medicina paliativă (MP) s-a dezvoltat vertiginos în ultimii 20 ani și deja este pe cale să fie recunoscută ca o specialitate de sine stătătoare la nivel internațional. Spre sfârșitul secolului trecut, relevanța asistenței paliative a devenit evidentă nu doar pentru pacienții oncologici aflați în fazele terminale, ci și pentru persoane cu afecțiuni cronice și alte condiții severe cu pronostic nefast, încă din fazele precoce ale bolii.

MP este îngrijirea medicală ce are misiunea să îmbunătățească calitatea vieții persoanelor care suferă de o boală amenințătoare de viață și oferă asistență specializată inclusiv familiilor acestora. În special MP afirmă viața, privește moartea ca un proces normal și nu intenționează să grăbească sau să amâne moartea.

Obiectivele principale ale MP sunt orientate spre tratarea suferinței printr-o abordare holistică sub toate aspectele sale (fizic, psiho-emoțional, social și spiritual), încă din momentul confirmării diagnosticului de boala cu prognostic limitat, simultan cu celelalte tratamente (chimioterapie, radioterapie, dializa etc.) menite să încetinească sau chiar să oprească evoluția bolii grave. Mai mult ca atât, programele paliative își orientează eforturile nu doar spre optimizarea calității vieții pacienților dar și spre ajutorarea familiilor acestora în soluționarea problemelor apărute.

Asociația Europeană pentru Îngrijiri Paliative (EAPC) consideră că instruirea și formarea în medicina paliativă este de o importanță imperativă pentru toate cadrele medicale, nu numai pentru că este important pentru dezvoltarea domeniului în sine, dar și pentru că este esențială pentru pacienți și familiile acestora. Tot mai multe guverne recunosc nevoia în servicii de îngrijiri paliative specializate la nivel național, iar disciplina MP a devenit cu predare obligatorie la toate nivelele de instruire profesională medicală în Europa. Conținutul curriculumului dat respectă recomandările Consiliului Europei (COE 144/153) și reflectă principiile de bază stabilite de către Organizația Mondială a Sănătății (OMS) în definiția îngrijirilor paliative.

• Misiunea curriculumului în formarea profesională:

Misiunea acestui program de studii este conceptualizarea asistenței paliative, ca și domeniu al medicinei, care are drept scop îmbunătățirea calității vieții pacienților cu boli incurabile și în fază terminală, prin acțiuni de prevenire și înlăturare a suferinței sub toate aspectele sale: fizic, psihic, social și spiritual, precum și acordarea suportului pentru familiile acestora.

• Limba de predare a disciplinei: româna.

• Beneficiari: studenții anului IV, la specialitatea Asistența Medicală Generală, facultatea Medicină 1.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	S.07.O.052		
Denumirea disciplinei	Îngrijiri paliative și managementul durerii		
Responsabili de disciplină	d.h.ș.m., prof.univ. Curocichin Ghenadie		
Anul	IV	Semestrul	7
Numărul de ore total, inclusiv:			120
Curs	20	Lucrări practice/ de laborator	20
Seminare	20	Lucrul individual	60
Forma de evaluare	E	Numărul de credite	4

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 3/14

III. OBIECTIVELE DE FORMARE ÎN CADRUL DISCIPLINEI

La finele studierii disciplinei studentul va fi capabil:

• **la nivel de cunoaștere și înțelegere:**

- să definească noțiuni ca: îngrijire paliativă (ÎP), suferința totală, calitatea vieții, durerea cronică, tipuri de servicii specializate, hospice, faza (stare) terminală, îngrijirea terminală etc.;
- să cunoască scopul și obiectivele medicinei paliative;
- să identifice locul serviciilor paliative în sistemul de sănătate;
- să cunoască rolul și importanța îngrijirilor paliative la pacienții cu boli incurabile și familiile acestora;
- să interpreteze principiile etice în asistența paliativă;
- să cunoască categoriile beneficiarilor ce necesită ÎP;
- să enumere și să înțeleagă esența diferitor tipuri de servicii specializate ÎP;
- să cunoască legislația în vigoare care reglementează ÎP din Republica Moldova;
- să interpreteze clasificarea durerii și să cunoască clasificarea analgezicelor după OMS;
- să cunoască și să înțeleagă principiile și metodele de evaluare a durerii;
- să cunoască prevederile elementare ale actelor normative naționale ce țin de utilizarea și prescrierea analgezicelor (opioide) în tratamentul durerii;
- să identifice cele mai frecvente simptome ce pot apărea la un pacient cu cancer avansat (greață, vomă, anorexie, constipație, dispnee, delir, depresie, hipercalcemie etc.);
- să interpreteze corect simptomele și să stabilească acțiuni concrete pentru fiecare situație;
- să definească necesitatea și principiile de formare a echipei multidisciplinare în ÎP și să identifice componența ei;
- să înțeleagă particularitățile procesului comunicativ în ÎP;
- să cunoască etapele comunicării veștelor proaste, protocolul SPIKES;
- să cunoască algoritmul de combatere a conspirației tăcerii;
- să descrie rolul echipei interdisciplinare în acordarea serviciilor de îngrijire în suferință, pierdere și doliu ;
- să descrie intervențiile asistentului medical în suferință, pierdere și doliu
- să definească starea terminală și să cunoască specificul ÎP.

• **la nivel de aplicare:**

- să aplice cunoștințele acumulate în cadrul acestui curs în practica profesională ulterioară;
- să aplice principiile etice de bază ale asistenței paliative;
- să identifice cauzele potențiale de suferință a pacientului;
- să determine necesitățile reale ale pacienților și aparținătorilor în îngrijiri speciale;
- să stabilească relații efective cu pacienții și aparținătorii în viitoarea practică profesională;
- să planifice obiectivele de îngrijire împreună cu pacientul și aparținătorii;
- să demonstreze abilități de comunicare a veștilor proaste;
- să aplice algoritmul de înlăturare a conspirației tăcerii;
- să poată analiza și să aplice prevederile cadrului legal în domeniul ÎP;
- să examineze un pacient cu durere și alte simptome la un nivel elementar;
- să utilizeze diverse metode de evaluare a durerii și să interpreteze corect rezultatele;
- să prescrie tratamente pentru durerea ușoară și cele mai frecvente simptome;
- să aplice în practică principiile de analgezie OMS în tratamentul durerii;
- să analizeze cele mai frecvente simptome ghidându-se de recomandări și protocoale clinice;
- să aplice diverse metode de mobilizare a pacientului în pat;
- să identifice și să aprecieze gravitatea stării de sănătate și situațiile de urgență paliativă;
- să poată diagnostica starea terminală și să gestioneze corect situația;
- să aplice intervențiile corespunzătoare în orice tip de suferință identificat
- să comunice corect cu pacientul în stare terminală și cu rudele acestuia.

• **la nivel de integrare:**

- să demonstreze abordarea holistică în managementul pacienților ce necesită ÎP;
- să aibă atitudine de empatie și compasiune față de pacient și familie în situații dificile;

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 4/14

- să recunoască și să promoveze principiile asistenței paliative în planurile de îngrijiri medicale ale pacienților în paliatie;
- să dezvolte competențe de analiză a cadrului legal în contextul asistenței paliative;
- să aprecieze importanța evaluării durerii și a eficacității tratamentului durerii în cadrul medicinei paliative;
- să fie apt de a asimila noile realizări în domeniul evaluării și tratamentului durerii și a le integra cu alte discipline medicale;
- să perceapă importanța abordării corecte a durerii în practica medicală cotidiană;
- să conștientizeze rolul atitudinii și prejudecăților pacientului (rudelor) în diverse tratamente;
- să lucreze efectiv în echipă multidisciplinară și să coordoneze activitățile echipei;
- să înțeleagă importanța aspectelor culturale, religioase și spirituale în ÎP;
- să înțeleagă importanța abordării etice în medicina paliativă;
- să stabilească priorități în realizarea obiectivelor de îngrijiri paliative;
- să înțeleagă importanța procesului comunicativ în stabilirea alianței terapeutice dintre medic și pacient în cadrul îngrijirilor paliative;
- să fie apt de evaluare critică a erorilor în comunicare;
- să fie capabil de autoevaluarea propriilor cunoștințe și competențe.

IV. CONDIȚIONĂRI ȘI EXIGENȚE PREALABILE

Pentru a avea o reușită excelentă în cadrul acestui curs, beneficiarii trebuie să dea dovadă de calitate sporite de empatie și compasiune față de o persoană suferindă și să fie motivați să ajute pacientul și apartenenții acestuia în înfruntarea situațiilor dificile cum sunt bolile grave cu pronostic rezervat. Un moment destul de important este ca studentul să aibă cunoștințe de bază în disciplinele conexe precum: fiziopatologia, farmacologia, psihologia, etica, medicina internă, oncologia, chirurgia etc. Iar pentru a asigura succesul procesului de instruire sunt necesare competențe digitale elementare (utilizarea internetului, procesarea documentelor, utilizarea redactorilor de text, tabele electronice și aplicațiilor pentru prezentări), abilităților de comunicare și lucru în echipă.

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Cursuri (prelegeri), lucrări practice, seminare și lucru individual

Nr. d/o	TEMA	Numărul de ore		
		Cursuri teoretice	Lucrări practice și seminare	Lucru individual
1.	Introducere în asistența paliativă. Definierea, scopul și obiectivele medicinei paliative. Principii de bază în asistența paliativă.	2	2	4
2.	Abordarea holistică a suferinței. Esența echipei multidisciplinare asistența paliativă.	2		4
3.	Aspecte psiho-sociale în asistența paliativă. Aspecte culturale, religioase și spirituale în paliatie. Aspecte etice ale medicinei paliative. Principii și obligații morale.	2	4	6
4.	Elemente de bază ale comunicării în asistența paliativă.	2	4	10
5.	Definierea și clasificarea durerii. Managementul durerii acute.	2	6	6
6.	Principiile de abordare a durerii în paliatie. Durerea în bolile oncologice.	2	6	6
7.	Managementul simptomelor în medicina paliativă.	6	6	6
8.	Suferință, pierdere și doliu. Rolul echipei interdisciplinare în perioada de doliu.	2	6	6
9.	Lucru practic în unități specializate în ÎP.		6	12
Total		20	40	60

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 5/14

VI. MANOPERE PRACTICE ACHIZIȚIONATE LA FINELE DISCIPLINEI

- Să posede tehnici de lucru eficient în echipa interdisciplinară;
- Să poată comunica eficient verbal și nonverbal cu pacientul și familia sa;
- Să demonstreze abilități de manifestare a empatiei/răspuns empatic;
- Să demonstreze abilități de comunicare a veștii proaste, protocolul SPIKES;
- Să demonstreze abilități de înlăturare a conspirației tăcerii;
- Să interpreteze clasificarea durerii și să cunoască clasificarea analgezicelor după OMS;
- Să aplice în practică scara analgezică OMS în tratament al durerii;
- Să elaboreze, să aplice și să interpreteze plan de îngrijiri;
- Să prescrie tratamente pentru diverse tipuri de dureri;
- Să utilizeze diverse metode de evaluare a durerii și să interpreteze corect rezultatele;
- Să aplice diferite scări în evaluarea durerii (copii, adulți, inconștienți);
- Să evalueze simptomele folosind acronimele O,P,Q,R,S,T,U,V;
- Să evalueze nevoile de îngrijire și aplicarea planului de îngrijire a pacientului aflat în paliativă;
- Să evalueze monteze subcutanat fluturașul;
- Să utilizeze seringă automat;
- Să posede tehnica de schimbare și îngrijire a stomelor,
- Să aplice diverse metode de mobilizare a pacientului în pat;
- Să realizeze profilaxia și îngrijirea plăgilor trofice și escarelor;
- Să aprecieze urgența în îngrijiri paliative și să acorde ajutorul medical pacienților aflați în paliativă;
- Să demonstreze respectarea aspectelor culturale, religioase și spirituale în ÎP;
- Să interpreteze și să aplice principiile etice în asistența paliativă;
- Să aplice tehnici de evaluare a suferinței;
- Să demonstreze tehnici de sprijinire a familiilor aflate în suferință;
- Să demonstreze intervenții la copii aflați în suferință.

VII. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI UNITĂȚI DE CONȚINUT

Obiective	Unități de conținut
Tema 1. Introducere în asistența paliativă. Definierea, scopul și obiectivele medicinei paliative. Principii de bază în asistența paliativă.	
<ul style="list-style-type: none">- să definească noțiuni generale utilizate în domeniul ÎP;- să cunoască scopul și obiectivele medicinei paliative;- să identifice locul serviciilor paliative în sistemul de sănătate;- să cunoască rolul și importanța ÎP pentru pacienți cu boli incurabile și familiile acestora;- să cunoască categoriile beneficiarilor ce necesită ÎP;- să enumere și să înțeleagă esența diferitor tipuri de servicii specializate ÎP;- să dezvolte competențe de analiză a cadrului legal în contextul asistenței paliative;	<ul style="list-style-type: none">1.1 Definierea, scopul și obiectivele medicinei paliative. Noțiuni generale privind pacienții incurabili, suferința și calitatea vieții. Beneficiarii ÎP.1.2 Tipuri de servicii specializate în asistența paliativă.1.3 Principiile de bază în asistența paliativă.1.4 Familiarizarea cu principalele acte legislative cu privire la organizarea și structura serviciului de asistență paliativă în RM.
Tema 2. Abordarea holistică a suferinței. Esența echipei multidisciplinare asistența paliativă.	
<ul style="list-style-type: none">- să definească <i>suferința totală</i> și să identifice cauzele potențiale de suferință a pacientului;- să determine necesitățile reale ale pacienților / aparținătorilor pentru a planifica obiectivele de îngrijire și să stabilească priorități în realizarea obiectivelor de îngrijiri paliative;- să definească necesitatea și principiile de formare a echipei multidisciplinare în ÎP;- să lucreze efectiv în echipă și să coordoneze activitățile echipei;	<ul style="list-style-type: none">2.1 Suferința totală. Componentele esențiale ale îngrijirii holistice.2.2 Caracteristicile unei echipe în asistența paliativă.2.3 Principiile organizării lucrului în echipă. Componenta echipei multidisciplinare.2.4 Roluri și funcții ale membrilor echipei.2.5 Avantajele echipei în serviciile de sănătate.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 6/14

Obiective

Unități de conținut

Tema 3. Aspecte psiho-sociale în asistența paliativă. Aspecte culturale, religioase și spirituale în paliatie. Aspecte etice ale medicinei paliative. Principii și obligații morale.

<ul style="list-style-type: none">- să consemneze și să stabilească relații efective cu pacienții și aparținătorii în viitoarea practică profesională;- să știe să respecte drepturile pacientului muribund și aparținătorilor;- să conștientizeze rolul atitudinii și prejudecăților pacientului (rudelor) în diverse tratamente;- să comunice corect cu pacientul în stare terminală și cu rudele acestuia;- să definească faza (sau starea) terminală și să cunoască principiile și specificul ÎP.- să înțeleagă importanța aspectelor culturale, religioase și spirituale în ÎP;- să interpreteze și să aplice principiile etice în asistența paliativă;- să cunoască legislația în vigoare care reglementează ÎP din Republica Moldova;- să poată analiza corect cadrul legal în domeniul ÎP și să aplice prevederile actelor normative în practica clinică;- să înțeleagă importanța abordării etice în medicina paliativă;	<ol style="list-style-type: none">3.1 Stadiile modificărilor psihologice și ale declanșării mecanismelor de apărare a eu-lui (negării realității și al izolării, revoltei sau agresivității, tratatelor și al încheierii convențiilor, depresiei și acceptării morții.3.2 Intervenții în cazul disperării la sfârșitul vieții.3.3 Strategii care vin în sprijinul adaptării pacienților.3.4 Conceptul de cultură, spiritualitate și religie. Interpretarea morții și atitudini față de moarte.3.5 Aspecte culturale în ÎP. Trăiri inexplicabile la finele vieții.3.6 Particularități culturale în comunicarea diagnosticului grav și luarea deciziilor terapeutice în ÎP.3.7 Conceptele de etică și morală. Principiile etice și particularitățile acestora în medicina paliativă. Principiul respectului pentru persoană. Principiul binefacerii. Principiul non-daunei. Principiul dreptății distributive.3.8 Legislația RM cu privire la respectarea drepturilor fundamentale ale pacientului.3.9 Situația de conflict moral în medicina paliativă. Obligațiile morale derivate din principiile etice în ÎP.
--	---

Tema 4. Elemente de bază ale comunicării în asistența paliativă.

<ul style="list-style-type: none">- să dezvolte abilități de comunicare a diagnosticului nefast și a altor vești proaste;- să înțeleagă particularitățile procesului comunicativ în ÎP și să cunoască principiile și metodele de comunicare a veștilor proaste;- să înțeleagă importanța procesului comunicativ în stabilirea alianței terapeutice dintre medic și pacient în cadrul îngrijirilor paliative;- să fie apt de evaluare critică a erorilor în comunicare;	<ol style="list-style-type: none">4.1 Conceptul de comunicare. Elemente ale comunicării verbale și non-verbale.4.2 Particularități ale comunicării în ÎP. Comunicarea veștii proaste, protocolul SPIKES4.3 Factori perturbatori ai comunicării eficiente în ÎP.4.4 Factori facilitatori ai comunicării în ÎP. Comunicarea empatică.4.5 Conspirația tăcerii. Algoritmul de înlăturare a conspirației tăcerii.4.6 Scenarii clinice simulate prin metoda pacientului standardizat (Anexa nr. 1).4.7 Probleme de situații.
---	--

Tema 5. Definirea și clasificarea durerii. Managementul durerii acute.

<ul style="list-style-type: none">- să interpreteze clasificarea durerii și să cunoască clasificarea analgezicelor după OMS;- să cunoască și să înțeleagă principiile și metodele de evaluare a durerii;- să prescrie tratamente pentru diverse tipuri de durerile;- să aplice în practică principiile elementare și scara analgezică OMS în tratament al durerii;-	<ol style="list-style-type: none">5.1 Anatomia și fiziologia nocicepției și percepției durerii (definiția nocicepției și durerii; dimensiunile durerii, mecanismele durerii nociceptive; relația sistemelor nociceptiv-antinociceptiv; formarea proiecției dureroase; durerea nociceptivă.5.2 Bazele farmacoterapiei durerii.5.3 Durerea neuropată (mecanismele durerii și exemple, principii de tratament).5.4 Miturile în combaterea durerii.5.5 Scheme de tratament al durerii.
---	--

Tema 6. Principiile de abordare a durerii în paliatie. Durerea în bolile oncologice.

<ul style="list-style-type: none">- să cunoască și să combată miturile, prejudecățile și convingerile eronate referitoare la tratamentul durerii cu	<ol style="list-style-type: none">6.1 Definiții și noțiuni generale ce țin de durere în ÎP.6.2 Clasificări și tipuri de durere.
---	--

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 7/14

Obiective

- opioide;
- să cunoască prevederile elementare ale actelor normative naționale ce țin de utilizarea și prescrierea analgezicelor (opioide) în tratamentul durerii;
- să utilizeze diverse metode de evaluare a durerii și să interpreteze corect rezultatele;
- să aprecieze importanța evaluării și tratamentului durerii în cadrul medicinei paliative;
- să fie apt de a asimila noile realizări în domeniul evaluării și tratamentului durerii și a le integra cu alte discipline medicale;
- să perceapă importanța abordării corecte a durerii în practica medicală cotidiană;
-

Unități de conținut

- 6.3 Principiile OMS de abordare a durerii. Scara de analgezie a OMS.
- 6.4 Grupuri de medicamente utilizate în tratamentul durerii la nivel național și internațional. Acte normative regulatorii ce țin de managementul durerii în RM.
- 6.5 Abordarea holistică a pacientului cu durere în ÎP.
- 6.6 Scenarii clinice simulate prin metoda pacientului standardizat (Anexa nr. 1).
- 6.7 Probleme de situații.

Tema 7. Managementul simptomelor în medicina paliativă.

- să examineze un pacient tematic și să analizeze cele mai frecvente simptome ghidându-se de recomandări și protocoale clinice;
- să identifice și să analizeze cele mai frecvente simptome ce pot apărea la un pacient cu cancer avansat (greață, vomă, anorexie, constipație, dispnee, delir, depresie, hipercalcemie etc.);
- să interpreteze corect simptomele și să stabilească acțiuni concrete pentru fiecare simptom;
- să prescrie tratamente pentru cele mai frecvente simptome;
- să poată diagnostica starea terminală și să trateze sau să prevină dezvoltarea unor simptome legate de faza terminală a bolii;
- să aplice diverse metode de mobilizare a pacientului;
- să facă un diagnostic prompt al stărilor de urgență în îngrijiri paliative;

- 7.1 Abordarea simptomelor gastrointestinale (greață, vomă, constipația, anorexia și cașexia).
- 7.2 Managementul simptomelor respiratorii (dispneea).
- 7.3 Depresia și delirul.
- 7.4 Abordarea stărilor de urgență paliativă hipercalcemia.
- 7.5 Aspecte contemporane în îngrijirea stomelor (trahistomei, stomelor urinare și stomelor digestive).
- 7.6 Asistența paliativă a pacienților cu simptome hematologice.
- 7.7 Managementul simptomelor țesutului cutanat.
- 7.8 Managementul stării terminale.
- 7.9 Scenarii clinice simulate prin metoda pacientului standardizat (Anexa nr. 1).
- 7.10 Probleme de situații.

Tema 8. Suferință, Pierdere și Doliu. Rolul echipei interdisciplinare în perioada de doliu.

- să definească pierderea, jelirea, suferința și doliul.
- să descrie rolul echipei interdisciplinare în acordarea serviciilor de îngrijire în suferință, pierdere și doliu
- să caracterizeze tipurile de suferință
- să descrie procesul de suferință, pierdere și doliu
- să descrie factorii care pot să influențeze procesul de suferință
- să evalueze suferința
- să descrie intervențiile asistentului medical în suferință, pierdere și doliu

- 8.1. Definirea noțiunilor de suferință, pierdere și doliu
- 8.2. Rolul echipei interdisciplinare în acordarea îngrijirilor în suferință, pierdere și doliu
- 8.3. Doliul, reacția urmașului în fața decesului unui membru de familie sau prieten apropiat
- 8.4. Tipuri de suferință și procesul de suferință
- 8.5. Factorii care influențază suferința
- 8.6. Evaluarea suferinței
- 8.7. Intervențiile asistentului medical în perioada de doliu pentru copii și părinți

Tema 9. Lucru practic în unități specializate în ÎP.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 8/14

Obiective	Unități de conținut
<ul style="list-style-type: none">- să demonstreze abordarea holistică în managementul pacienților ce necesită ÎP;- să aibă atitudine de empatie și compasiune față de pacient și familie în situații dificile;- să recunoască și să promoveze principiile asistenței paliative în planurile de îngrijiri medicale ale pacienților;- să fie capabil de autoevaluarea propriilor cunoștințe și competențe.	<ul style="list-style-type: none">9.1 Servicii de ÎP la domiciliu.9.2 Servicii de ÎP în unități cu paturi.9.3 Servicii de ÎP în ambulatorii și cabinete consultative.

VIII. COMPETENȚE PROFESIONALE (CP) ȘI TRANSVERSALE (CT). FINALITĂȚI DE STUDIU

Competențe profesionale

CP1. Cunoașterea științelor ce stau la baza îngrijirilor generale. Obținerea de cunoștințe și know-how independent prin procesul de învățare formal și informal. Cunoașterea adecvată a științelor ce stau la baza îngrijirilor generale, dobândirea de cunoștințe suficiente despre structura organismului, funcțiile fiziologice și comportamentul organismului uman în diverse stări fiziologice și patologice, cât și a relațiilor existente între starea de sănătate, mediul fizic și cel social.

CP2. Promovarea sănătății, efectuarea activităților de profilaxie și educație pentru sănătate. Efectuarea educației pentru sănătate la nivel individual și comunitar, prin aplicarea metodelor de instruire în dependență de specificul audienței. Promovarea unui stil de viață sănătos, aplicarea măsurilor de prevenție și auto-îngrijire, consolidarea comportamentelor și respectarea planului terapeutic. Protejarea sănătății și stării de bine a indivizilor și grupurilor de care se îngrijește.

CP3. Realizarea procedurilor clinice. Efectuarea diverselor manopere practice și procedee pentru realizarea activităților profesionale specifice specialității de asistență medicală generală pe baza cunoștințelor din științele fundamentale. Promovarea și dezvoltarea îngrijirilor nursing pe termen lung, în cazuri de co-morbiditate și în situații de dependență cu scopul de a menține autonomia personală a indivizilor și relația acestora cu mediul înconjurător în fiecare moment al procesului de sănătate /boală.

CP4. Efectuarea îngrijirilor în asistență medicală (nursing). Asigurarea îngrijirilor profesionale indivizilor, familiilor și grupurilor, luând în considerare dezvoltările cunoașterii științifice, precum și cerințele de calitate și siguranță stabilite în conformitate cu reglementările legale și profesionale de conduită. Evaluarea, diagnosticarea, planificarea și implementare îngrijirilor nursing individualizate orientate pe rezultatele stării de sănătate, inclusiv în stările de urgență și situații de criză. Aprecierea rezultatelor îngrijirilor, prin intermediul instrucțiunilor care descriu procesele pentru diagnosticare, tratament și îngrijire, făcând recomandări pentru îngrijirile necesare.

CP5. Manifestarea de leadership în cadrul activității practice. Asigurarea desfășurării eficiente și implicarea responsabilă în activitățile de organizare a muncii în echipă. Motivarea pentru atingerea obiectivelor și îndeplinirea sarcinilor. Realizarea evaluării la locul de muncă, inclusiv posibilitatea de a oferi feedback constructiv. Aplicarea de tehnici de relaționare și de muncă eficientă în cadrul echipei și cu beneficiarii serviciilor. Identificarea obiectivelor de realizat, a resurselor disponibile, condițiilor de finalizare, etapelor de lucru, termenelor de realizare aferente.

CP6. Luarea deciziilor. Integritatea abilităților de gândire critică și sistematizată în scopul rezolvării problemelor, identificarea celei mai bune soluții pentru pacient, familie și comunitate, pentru atingerea obiectivelor și îmbunătățirea rezultatelor. Analiza calității asistenței acordate pentru îmbunătățirea practicii profesionale de asistent medical generalist.

Competențe transversale:

CT 1. Autonomie și responsabilitate în activitate. Executarea responsabilă a sarcinilor profesionale în promovarea raționamentului logic, a aplicabilității practice, a evaluării și autoevaluării în luarea deciziilor

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 9/14

în condiții de autonomie; aplicarea regulilor de muncă riguroasă și eficientă, manifestarea unei atitudini responsabile față de realizarea sarcinilor profesionale cu respectarea prevederilor legislației în vigoare.

CT 2. Comunicarea eficientă și abilități digitale. Abilitatea de a înțelege textele scrise / vorbite, de a exprima concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii atât în formă orală cât și în formă scrisă (ascultare, vorbire, citire și scriere) și de a interacționa lingvistic într-un mod adecvat și creativ într-o gamă completă de contexte sociale și culturale. Abilitatea de a interacționa printr-o varietate de dispozitive / aplicații digitale, de a înțelege comunicarea digitală, modul în care este cel mai bine vizualizată, analizată și utilizată pentru nevoile proprii. Abilitatea de a introduce date în calculator, de a prelucra informațiile, de a tipări documentele specifice. Capacitatea de a utiliza adecvat situației conținutul informațiilor găsite.

CT 3. Abilități de interacțiune și responsabilitate socială. Realizarea activităților și exercitarea rolurilor specifice muncii în echipă; distribuirea sarcinilor între membri pe niveluri subordonate; promovarea spiritului de inițiativă, dialogului, cooperării, atitudinii pozitive și respectului față de ceilalți, a empatiei, altruismului și îmbunătățirea continuă a propriei activități. Abilitatea de a susține și promova un mediu care oferă oportunități pentru toți, indiferent de rasă, sex, cultură și vârstă.

CT 4. Respectarea normelor de etică și deontologie. Asigură respectarea normelor etico-deontologice și se conduce de prevederile codului eticii medicale; Promovează relațiile colegiale cu colegii de serviciu. Asigură activități libere și independente conform jurământului profesiei de medic.

✓ Finalități de studiu

La finalizarea studierii unității de curs studentul va fi capabil:

- să identifice tipurile de îngrijiri paliative la domiciliu, instituție medicală sau de plasament a pacientului incurabil
- să aplice principiile îngrijirilor paliative la domiciliu, instituție medicală sau de plasament a pacientului incurabil
- să recunoască semnele și simptomele care afectează calitatea vieții pacientului incurabil
- să acorde îngrijiri paliative la domiciliu, instituție medicală sau de plasament conform legislației în vigoare
- să respecte voința și dreptul pacientului de a înceta sau a refuza realizarea tratamentului cu excepția cazurilor de forță majoră cu informarea membrilor echipei interdisciplinare
- să faciliteze interacțiunea membrilor echipei multidisciplinare în efectuarea îngrijirilor paliative în condiții de domiciliu, instituție medicală sau plasament
- să instruiască familia sau aparținătorii în acordarea îngrijirilor paliative domiciliu
- să comunice veștile proaste pacientului, membrilor familiei/aparținătorilor, respectând protocolul de comunicare a veștilor proaste
- să recunoască diagnosticul de fază terminală în îngrijirea paliativă
- să aplice tehnicile de îngrijire în faza terminală a pacientului
- să efectueze consilierea psihologică a pacientului în stadiul terminal și membrilor familiei acestuia
- să școlarizeze membrii familiei/ aparținătorilor în îngrijirea pacientului în fază terminală
- să mențină demnitatea pacientului în ultimele 48 de ore a vieții
- să organizeze după două ore după deces, constatat de medic, transportarea decedatului la serviciul de prosectură
- să acorde suportul psiho-emoțional membrilor familiei/aparținătorilor în perioada de doliu
- să caute și să utilizeze actele normative ce reglementează domeniul îngrijirilor paliative (legi, protocoale, ghiduri, standarde etc.);
- să se ghideze de principiile eticii profesionale;
- să demonstreze atitudine de compasiune față de pacient și aparținători;
- să selecteze cazurile clinice ce necesită asistență paliativă specializată;
- să abordeze holistic suferința pacientului cu boală incurabilă;
- să evalueze necesitățile reale ale beneficiarilor de ÎP;
- să stabilească prognosticul unui pacient cu boală incurabilă în funcție de diagnostic și alți factori;
- să posede competența de diagnosticare în mod independent a îngrijirii nursing necesare;
- să dezvolte competențe de ascultare activă a interlocutor (pacientului, rudelor acestuia);
- să demonstreze abilități de comunicare empatică cu pacienții și aparținătorii;

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 10/14

- să păstreze calmul emoțional pe parcursul comunicării cu pacientul;
- să evalueze tipul și caracterul durerii utilizând instrumente specializate (scale) gândirea clinică;
- să prescrie tratament analgezic conform principiilor OMS, în situații ordinare;
- să depisteze simptomele determinate de boală incurabilă;
- să practice îngrijiri de bază și în condiții speciale din domeniul ÎP (schimbarea poziției în pat, îngrijiri elementare igienice, îngrijirea stomelor, plăgilor trofice și escarelor etc.);
- să coordoneze activitățile echipei multidisciplinare de asistență paliativă;
- să demonstreze competențe de lucru în echipă multidisciplinară;
- să formuleze decizii optime în acordarea ajutorului pacienților în urgențe paliative;
- să aplice diverse modalități de susținere psihologică și morală a diferitor tipuri de pacienți.

IX. LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENTULUI

Nr.	Produsul preconizat	Strategii de realizare	Criterii de evaluare	Termen de realizare
1.	Lucrul cu informații tematice	Lucrul sistematic cu literatura de profil la bibliotecă. Explorarea surselor electronice actuale referitoare la temele discutate pe durata cursului.	1. Calitatea judecăților formate, gândirea logică, flexibilitatea. 2. Calitatea sistematizării materialului informațional obținut prin activitate proprie.	Pe durata întregului curs
2.	Prezentare în public a subiectului	Analiza surselor informaționale relevante pentru tema prezentării și sistematizarea informației la tema propusă. Dezbateră subiectelor în grupuri mici (până la 8 studenți). Elaborarea prezentării în conformitate cu cerințele în vigoare și prezentarea lui către colegii de curs.	1. Calitatea sistematizării și analizei materialului informațional obținut prin activitate proprie. 2. Analiza concordanței informației cu tema propusă. 3. Calitatea prezentării rezultatelor în public.	Pe durata întregului curs
3.	Analiza studiului de caz	Descrierea studiului de caz. Analiza cauzelor problemelor apărute în studiul de caz. Pronosticul cazului cercetat. Gestionarea cazului clinic. Dezbateră subiectelor în grupuri mici (până la 8 studenți).	1. Analiza, sinteza, generalizarea datelor obținute prin investigare proprie. 2. Formarea unui algoritm de cunoaștere în baza concluziilor obținute.	Pe durata întregului curs

X. SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

- **Metode de predare și învățare utilizate**
 - Metode clasice combinate cu elemente interactive de predare;
 - Instruire prin simulare - cazuri clinice simulate și practicarea manoperelor clinice;
 - Instruire programată, asistată de computer;
 - Învățare de sine-stătătoare etc.
- **Strategii/tehnologii didactice aplicate (specifice disciplinei)**
 - Instruire prin simulare utilizând metoda pacientului standardizat - scenariile clinice (Anexa nr.1);
 - Învățare experimentală și bazată pe probleme de situații;
 - Practicarea manoperelor clinice: schimbarea poziției în pat, instalarea fluturașului subcutanat, setarea seringii automate portative și de spital), tehnici de îngrijire a stomelor etc., utilizând tehnici de simulare.
- **Metode de evaluare (inclusiv cu indicarea modalității de calcul a notei finale)**
În cursul dat se utilizează mai multe principii de evaluare, în raport subiectul evaluator:
 - **auto-evaluare**, în baza înregistrărilor audio-video a cazurilor clinice simulate;

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 11/14

- "peer-to-peer" evaluare, efectuată de către coleg de curs;
 - **evaluarea pacientului standardizat**, ca și pacient, în baza performanțelor demonstrate în timpul cazului clinic simulat;
 - **evaluarea instructorului** (profesorului).
- **Tipuri de evaluare.** Din punct de vedere al momentului evaluării, în cadrul cursului se utilizează două forme de evaluare: curentă și finală.

Evaluarea curentă sau formativă (50% din nota finală) - alcătuită din minim 2 note, efectuată pe parcursul întregului curs. Accent de bază se pune pe evaluarea performanțelor în cadrul scenariilor clinice simulate (comunicarea diagnosticului, evaluarea durerii și prescrierea tratamentului inițial, reevaluarea stării pacientului și corijarea tratamentului).

Evaluarea finală sau sumativă - sub formă de test computerizat la sfârșitul cursului (50% din nota finală).

Rezultatul final (nota la colocviu diferențiat) este notă medie compusă din 2 componente: media evaluărilor curente (50%) și nota la testare finală (50%).

Modalitatea de rotunjire a notelor la etapele de evaluare

Grila notelor intermediare (media anuală, notele de la etapele examenului)	Sistemul de notare național	Echivalent ECTS
1,00-3,00	2	F
3,01-4,99	4	FX
5,00	5	E
5,01-5,50	5,5	
5,51-6,0	6	
6,01-6,50	6,5	D
6,51-7,00	7	
7,01-7,50	7,5	C
7,51-8,00	8	
8,01-8,50	8,5	B
8,51-9,00	9	
9,01-9,50	9,5	A
9,51-10,0	10	

Nota medie anuală și notele tuturor etapelor de examinare finală (asistate la calculator, testare, răspuns oral) - toate vor fi exprimate în numere conform scalei de notare (conform tabelului), iar nota finală obținută va fi exprimată în număr cu două zecimale, care va fi trecută în carnetul de note.

Notă: Neprezentarea la examen fără motive întemeiate se înregistrează ca "absent" și se echivalează cu calificativul 0 (zero). Studentul are dreptul la 2 susțineri repetate ale examenului nepromovat.

XI. BIBLIOGRAFIA RECOMANDATĂ:

A. Obligatorie:

1. Medicina Paliativă. Ghid. USMF. Chișinău, 2016
2. Moșoiu D. ABC-ul Medicinii paliative, Brașov: Ed. Lux Libris, 2012.
3. Moșoiu D. Ghid de îngrijire paliativă de bază, Brașov: HOSPICE Casa Speranței, 2016.
4. Standarde de calitate în îngrijirea paliativă la domiciliu, în unitățile cu paturi și ambulatoriu. Hospice "Casa Speranței", Brașov, 2011. Disponibil la: <http://www.studiipaliative.ro/wp-content/uploads/2013/09/Standarde-de-calitate-pentru-ingrijirea-plaitaiva.pdf>

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 12/14

B. Suplimentară

5. A. Belii. Managementul durerii perioperatorii. Chișinău: Editura Imprint, 2012.
6. Calitatea vieții persoanelor în etate și schematizarea standardelor naționale de îngrijire, Bălți, 2000.
7. Stempovschi E., Ungureanu E. Promovarea îngrijirilor paliative, Chișinău, 2005.
8. Gr. Bivol (red.). Medicina de familie. Suport de curs pentru instruirea universitară. Chișinău, 2011. <https://ru.scribd.com/document/75913850/Medicina-de-Familie-Suport-de-Curs>
9. Îngrijirea paliativă în sistemul de sănătate. Manualul Formatorului. Hospice Casa Speranței. Disponibil la: <http://documents.tips/documents/ingrijiri-paliative.html>
10. Woodruff R. Durerea în cancer, București, 2002.
11. Каннер Р. Секреты лечения боли. Вопросы которые вам зададут на экзамене, на врачебном обходе, в клинике.. Москва: БИНОМ, 2006.
12. Ghid de îngrijiri paliative pentru medicii de familie. Recomandări în managementul clinic. Soros Moldova, Chisinau 2011. Disponibil la <file:///D:/SOROS/9469-Ghid%2520in%2520ingrijiri%2520paliative.pdf>
13. Twycross R, Wilcock A. Controlul simptomelor în cancerul avansat. Trad. Găsdoiu C, Moșoiu D., Brașov: Asociația Națională de Îngrijiri Paliative. 2003.
14. Gramma R. O perspectivă filosofică asupra finalului vieții și a morții, În: *Dileme etice la finalul vieții*. Ioan B., Astărăstoae V.(ed.). Iași: Polirom, 2013, pp. 35-46.
15. Dileme etice la finalul vieții. Ioan B., Astărăstoae V. (editori) Iași: Polirom, 2013.
16. Esențialul în Medicina de Familie, 2007 București www.amaltea.ro pag 451-461
17. Baiculov I., Beșliu S. et al, Ghid - Îngrijiri paliative, Chișinău: Epigraf, 2002.
18. Cabinet de psihoterapie. <http://psihodad.ro>
19. Atanasiu A. *Tratat de psihologie medicală*. București: Ed. Oscar Print, 1998.
20. Țurcanu C.C. Arta de a muri – ghid practic în vederea trecerii cu succes prin experiența morții. Iași: Solaris, 2007.
21. Nalceagian A.A. Enigma morții, eseuri asupra tanatologiei psihologice. București: EuroPress Group, 2004.
22. Luban-Plozza B., Iamansdescu I.B. Dimensiunea psihosocială a Practicii Medicale. Ed.II-a. București: InfoMedica, 2003.
23. Pucalski CM. Review : Spiritual and religious variables in palliative medicine. American Journal of hospice and palliative care 2003;1(1):7-13.
24. Education for Physicians in End of Life Care <http://www.eperc.mcw.edu/>
25. Innovations in End of Life Care <http://www.edc.org/lastacts/>
26. Kellehear Allan, Pogoneț Vadim, Mîndruța-Stratan Rodica, Gorelco Victor, *Îngrijirea bolnavilor muribunzi în Republica Moldova*. Comisia Națională a Republicii Moldova pentru UNESCO, Chișinău, 2011.
27. Beauchamp Tom L., Childress James, *Principles of Biomedical Ethics*, Seventh Edition, Oxford University Press, New York, 2013
28. Nastasiu S. Aspectele comunicării în îngrijiri paliative. Îngrijiri paliative: Abordarea holistă a pacientului terminal, Chișinău, 2005. Pp. 169-178.
29. Palii A. Cultura comunicării, Chișinău: Epigraf, 2005.

C. Acte normative

1. Legea ocrotirii sănătății nr.411-XIII din 28 martie 1995
2. Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului Nr. 263-XVI din 27 octombrie 2005
3. Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264 din 27.10.2005
4. Standard Național de Îngrijire Paliativă. Chișinău, 2010. Disponibil la : http://old.ms.gov.md/_files/15098-Standardi%2520Na%25C5%25A3ional%2520de%2520%25C3%258Engrijiri%2520Paliative.pdf
5. Protocol clinic național. Îngrijiri paliative – durerea în cancer. Chișinău, 2014. Disponibil la http://old.ms.gov.md/_files/14978-Protocol%2520clinic%2520national%2520Ingrijiri%2520paliative-Durereain%2520cancer.pdf
6. Protocol Clinic Național „Îngrijiri paliative în dispnee, stare terminală”. Chișinău, 2011. Disponibil la http://old.ms.gov.md/_files/11069-234.pdf
7. Protocol Clinic Național „Îngrijiri paliative în patologia gastrointestinală”. Chișinău, 2011. Disponibil la http://old.ms.md/_files/8083-PCN_ingrijiri%2520paliative%2520_n%2520patologia%2520gastrointestinal_.pdf

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 13/14

8. Protocol Clinic Național „Îngrijiri paliative în escare”. Chișinău, 2011. Disponibil la http://www.old.ms.md/_files/11070-236.pdf
9. Politica Națională de Sănătate, Hotărârea Guvernului 886 din 06.08.2007, capitolul XIV, unde sunt menționate implicit sau explicit îngrijirile paliative;
10. Contractul tip al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină;
11. Ordinul MS nr.234 din 09.06.2008, “Cu privire la dezvoltarea serviciilor de îngrijiri paliative în Republica Moldova”;
12. Ordinul MS nr.154 din 01.06.2009, “Cu privire la organizarea serviciilor de îngrijiri paliative”;
13. Ordinul MS nr.1022 din 30.12.2015 “Cu privire la organizarea serviciilor de îngrijiri paliative”;
14. Legea Nr. 382-XIV din 06.05.1999, cu privire la circulația substanțelor narcotice și psihotrope și a precursorilor, modificată; [Art.16 al.(4) în redacția LP246-XVI din 27.11.08, MO72-74/14.05.10 art.202]; O prescripție include cantitatea de preparate necesare tratamentului pe un termen de până la 30 de zile.
15. Ordinul MS nr.162 din 23.04.2007 “Cu privire la aprobarea regulamentului și listei medicamentelor esențiale”, modificat prin ordinul MS nr.144 din 28.02. 2011;
16. Ordinul MS nr.884 din 30.12.2010, “Cu privire la aprobarea Standardului Național de Îngrijiri Paliative”;
17. Ordinul MS nr.960 din 01.10.2012, “Cu privire la modul de prescriere și eliberare a medicamentelor”;
18. Ordinul MS nr.187 din 29.02.2012 “Instrucțiuni privind administrarea morfinei orale”.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 08.09.2021

Pag. 14/14

Anexa nr. 1

COMPONENTELE INSTRUIRII PRIN SIMULARE PENTRU ACTIVITATEA PRACTICĂ

Lucrul practic al studenților se va desfășura pe parcursul a patru zile, într-o modalitate de succesiune consecutivă prin rotație în cadrul a trei stații de lucru tematice:

Stație 1 – Ambulator/cabinetul medicului de familie:

- Managementul durerii;
- Managementul simptomelor;
- Comunicarea veștilor proaste pacientului;
- Comunicarea cu familia și conspirația tăcerii.

Lista scenariilor de simulare jucate de către PSt:

1. Comunicarea diagnosticului BPOC în stadiu avansat;
2. Comunicarea diagnosticului de insuficiență cardiacă în stadiu avansat;
3. Comunicarea diagnosticului de cancer rectal cu metastaze;
4. Înlăturarea conspirației tăcerii și comunicarea diagnosticului de metastaze de cancer ovarian;
5. Înlăturarea conspirației tăcerii și comunicarea diagnosticului de cancer tiroidian;
6. Durerea în recidiva subpleurală de neoplasm bronhopulmonar;
7. Durerea în cancerul bronhopulmonar, lob superior stâng (epidermoid);
8. Durerea în cancerul rectal cu metastaze;
9. Durerea în cancerul mamar cu metastaze;
10. Durerile cauzate de metastazele din cancerul ovarian;
11. Greață/Vărsături;
12. Dispneea;
13. Hipercalcemia;
14. Delir/Halucinații;
15. Anorexie/Fatigabilitate;
16. Starea terminală din cancerul bronhopulmonar, lob superior stâng (epidermoid);
17. Starea terminală în cancerul rectal cu metastaze ;
18. Starea terminală în cancerul mamar cu metastaze;
19. Starea terminală în cancerul ovarian cu metastaze;
20. Starea terminală în recidiva subpleurală de neoplasm bronhopulmonar.

Stație 2 – ”Hospice”, cu 2 substații tematice:

Substație 1

- Evaluare pacient;
- Sistem perfuzie/injectomat/fluturaș;
- Simptomele morții iminente;
- Simptomele instalării decesului.

Substație 2

- Schimbarea lenjeriei pat/corp;
- Îngrijirea (ochi, urechi, cavitatea bucală)/ Oxigenoterapia pe canulă nazală;
- Îngrijirea stomelor/ Igiena cateterului vezical;
- Schimbarea poziției pacientului imobilizat, adinamic;

Stație 3 – Virtuală:

- Acte normative tematice și structura serviciilor de ÎP în RM;
- Interpretarea și utilizarea corectă a algoritmilor și protocoalelor de management în diverse situații, precum și schemelor de tratament;
- Lucrul de sine-stătător (auto-evaluare, evaluare peer-to-peer);
- Rezolvarea cazurilor clinice (lucru în echipă) - pacient virtual.

Notă. Pe parcursul a 4 zile studenții vor trece prin toate stațiile de lucru.